

Тетерятник Б. С.

слідчий Другого слідчого відділу (Відділу з розслідування злочинів, вчинених співробітниками правоохоронних органів та у сфері правосуддя) Слідчого управління Територіального управління Державного бюро розслідувань, розташованого у місті Мелітополі

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА ЗАХИСТ ПІД ЧАС ЗАТРИМАННЯ В ПОРЯДКУ СТ. 208 КПК УКРАЇНИ ОСОБИ, ПІДОЗРЮВАНОЇ У ВЧИНЕННІ ОСОБЛИВО ТЯЖКОГО ЗЛОЧИНУ

Створення Державного бюро розслідувань стало однією з визначних подій у контексті розбудови сучасної правоохоронної системи в Україні. З огляду на сподівання українського суспільства всередині країни та пильну увагу міжнародних партнерів на зовнішньополітичній арені йдеться насамперед про появу якісно нового правоохоронного органу, одним із головних завдань якого має стати забезпечення поступової трансформації діяльності усєї вітчизняної системи правоохоронних органів, розбудови її з позицій примату прав та основоположних свобод людини, недопущення їх безпідставного обмеження, а тим паче порушення, з метою дієвої реалізації задекларованого у ст. 2 Кримінального процесуального кодексу України (далі — КПК України) принципу застосування до кожного учасника кримінального провадження належної правової процедури.

У цьому контексті досить важливим видається нам забезпечення права на захист особи, затримуваної уповноваженою службовою особою за підозрою у вчиненні злочину без попереднього дозволу слідчого судді або суду, що передбачено параграфом 2 глави 18 КПК України.

Відповідно до ч. 1 ст. 208 КПК України уповноважена службова особа має право без ухвали слідчого судді, суду затримати особу, підозрювану у вчиненні злочину, за який передбачене покарання у виді позбавлення волі, лише у випадках:

- 1) якщо цю особу застали під час вчинення злочину або замаху на його вчинення;
- 2) якщо безпосередньо після вчинення злочину очевидець, в тому числі потерпілий, або сукупність очевидних ознак на тілі, одязі чи місці події вказують на те, що саме ця особа щойно вчинила злочин;
- 3) якщо є обґрунтовані підстави вважати, що можлива втеча з метою ухилення від кримінальної відповідальності особи, підозрюваної у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого корупційного злочину, віднесеного законом до підслідності Національного антикорупційного бюро України.

Зауважимо, що у ст. 208 КПК України законодавець окремо не акцентує увагу на практичній реалізації права затримуваної особи на за-

хист, обмежуючись лишень покладанням на уповноважену особу, що здійснює затримання, обов'язку повідомити затриманому про його право мати захисника. Разом із тим згідно з ч. 4 ст. 213 КПК України уповноважена службова особа, що здійснила затримання, зобов'язана негайно повідомити про це орган (установу), уповноважений законом на надання безоплатної правової допомоги. У разі неприбуття в установлений законодавством строк захисника, призначеного органом (установою), уповноваженим законом на надання безоплатної правової допомоги, уповноважена службова особа негайно повідомляє про це відповідний орган (установу), уповноважений законом на надання безоплатної правової допомоги. При цьому зазначений обов'язок законодавець пов'язує з самим лише фактом затримання особи без прив'язки його до тяжкості злочину, інкримінованого затриманому.

Відповідно до ч. 1 ст. 52 КПК України участь захисника є обов'язковою, зокрема, у кримінальному провадженні щодо особливо тяжких злочинів. У цьому випадку участь захисника забезпечується з моменту набуття особою статусу підозрюваного.

Згідно з ч. 1 ст. 42 КПК України підозрюваним є особа, якій у порядку, передбаченому ст.ст. 276-279 КПК України, повідомлено про підозру, особа, яка затримана за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення, або особа, щодо якої складено повідомлення про підозру, однак його не вручено їй внаслідок невстановлення місцезнаходження особи, проте вжито заходів для вручення у спосіб, передбачений Кримінальним процесуальним кодексом України для вручення повідомлень.

Відповідно до ст. 209 КПК України особа є затриманою з моменту, коли вона силою або через підкорення наказу змушена залишатися поряд із уповноваженою службовою особою чи в приміщенні, визначеному уповноваженою службовою особою.

Таким чином, можна констатувати той факт, що фактичне фізичне затримання уповноваженою службовою особою особи, підозрюваної у вчиненні особливо тяжкого злочину, автоматично призводить до виникнення у останньої процесуального статусу підозрюваного у кримінальному провадженні.

Згідно з п. 10 ч. 1 ст. 3 КПК України кримінальне провадження — це досудове розслідування і судове провадження, процесуальні дії у зв'язку із вчиненням діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність.

У цьому контексті на окрему увагу заслуговує питання фіксування затримання в порядку ст. 208 КПК України особи, підозрюваної у вчиненні особливо тяжкого злочину.

Так відповідно до ч. 5 ст. 208 КПК України про затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину, складається протокол, в якому,

крім відомостей, передбачених ст. 104 КПК України, зазначаються: місце, дата і точний час (година і хвилини) затримання відповідно до положень ст. 209 КПК України; підстави затримання; результати особистого обшуку; клопотання, заяви чи скарги затриманого, якщо такі надходили; повний перелік процесуальних прав та обов'язків затриманого. Протокол про затримання підписується особою, яка його склала, і затриманим. Копія протоколу негайно під розпис вручається затриманому, а також надсилається прокурору.

Згідно з п. 7 Порядку інформування центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги про випадки затримання, адміністративного арешту або застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28.12.2011 № 1363 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 11.03.2015 № 110) (далі — Порядку) протягом години з моменту реєстрації повідомлення заявника або уповноваженого з прав людини уповноважена службова особа регіонального центру проводить перевірку інформації про затримання особи шляхом підготовки і надсилання від імені такого центру запиту факсимільним зв'язком на адресу відповідного регіонального або міжрегіонального органу. Протягом години після надходження факсограми відповідний регіональний або міжрегіональний орган шляхом надсилання факсограми у відповідь спростовує інформацію про затримання особи або підтверджує таку інформацію з повідомленням адреси місця для конфіденційного побачення адвоката з такою особою. У разі отримання такого підтвердження регіональний центр приймає рішення про надання безоплатної вторинної правової допомоги шляхом видачі відповідного доручення.

Протягом години з моменту реєстрації повідомлення суб'єкта подання інформації про затримання особи або реєстрації факсограми, що підтверджує інформацію про затримання особи, уповноважена службова особа регіонального центру в установленому порядку призначає адвоката шляхом видачі доручення для надання такій особі безоплатної вторинної правової допомоги, копія якого із зазначенням реєстраційного номера повідомлення за допомогою факсимільного зв'язку, електронної пошти або через систему передається суб'єкту подання інформації та реєструється ним.

Час прибуття адвоката до затриманої особи для конфіденційного побачення та/або участі в процесуальних діях фіксується уповноваженою службовою особою суб'єкта подання інформації, органу (установи), де перебувають затримані особи, в системі та/або відповідному журналі реєстрації.

Відповідно до п. 8 Порядку призначений регіональним центром адвокат повинен прибути за зазначеною адресою місця для конфіден-

ційного побачення із затриманою особою протягом години з моменту видачі йому доручення для надання безоплатної вторинної правової допомоги, а у виняткових випадках — не пізніше ніж протягом шести годин з моменту видачі йому доручення.

З огляду на викладене вище та враховуючи положення ст.ст. 3 та 42 КПК України, можна дійти висновку, що участь захисника у кримінальному провадженні щодо особи, підозрюваної у вчиненні особливо тяжкого злочину, у випадку її затримання в порядку ст. 208 КПК України є обов'язковою з моменту складання протоколу затримання як процесуальної дії, вчинюваної у зв'язку із вчиненням діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність. Водночас практична реалізація забезпечення права затримуваної особи на захист у цьому випадку потребує узгодження положень чинного кримінального процесуального законодавства, їх вдосконалення з урахуванням необхідності гармонійного поєднання гарантованих національним та міжнародним правом права на свободу та особисту недоторканність, права на захист та принципу розумності строків кримінального провадження.

Thomas Flanagan

Senior Adviser on Legal Reform EUAM,
Senior Legal Advisor to GSOC (Ireland)

POLICE OVERSIGHT IN IRELAND

Ireland became independent from the British Empire in 1922. *But* Peace Treaty created Republic of Ireland & Northern Ireland. 1969–1998 was a period of political violence in Northern Ireland. Peace Treaty, adopted in 1998, reformed the Northern Ireland Police Force (RUC) aimed at equal Catholic/Irish & Protestant/British representation and ended collusion between Protestant/British police and terrorists. New police force (PSNI) and Office of Police Ombudsman of Northern Ireland (OPONI) were also created.

In 2007 Republic of Ireland created GSOC — Independent body to investigate serious misconduct by police (modelled on OPONI). Irish Police are called *An Garda Siochána* (AGS — «Guardians of the Peace») — in Irish the official language of Ireland. GSOC created by The Garda Siochána Law 2005 as amended. GSOC only investigates complaints against Police of all ranks. It can investigate complaints from public of serious misconduct (criminal & disciplinary) against police. It must investigate fatalities and